

Ģenerālklausulu un nenoteikto juridisko jēdzienu interpretācijas metodes krimināltiesībās

Uldis Ķīnis

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Krimināllikuma Sevišķā daļa paredz atbildību par nodarījumiem, kuru definīcijās tiek izmantotas ģenerālklausulas un nenoteiktie juridiskie jēdzieni. Tie prasa no tiesību piemērotāja augstu juridisko zināšanu līmeni. Diemžēl kriminālprocesā piemērojot šos jēdzienus, procesa virzītājam nav vajadzīgo zināšanu šādas interpretācijas veikšanā.

Savukārt minētais rada situāciju, ka procesa virzītājs nereti nepamatoti izbeidz kriminālprocesu, un tādējādi kriminālprocess, nesasniedzot savu mērķi, balansē uz tiesiskuma un taisnīguma principa pārkāpuma robežas, jo, iespējams, tiek aizskartas arī konkrētās personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Referāts vērsts uz to, lai aktualizētu šos jautājumus un piedāvātu iespējamus risinājumus.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir izpētīt ģenerālklausulu un nenoteikto juridisko jēdzienu piemērošanas īpatnības krimināltiesībās. Parādīt dažādu tiesību doktrīnu interpretācijas robežu atšķirības, kā arī sniegt priekšlikumus, ko krimināllikuma piemērošanā būtu jāņem vērā policistam, prokuroram un tiesnesim. Darbā tiek izmantotas juridiskās metodes, loģikas metodes un salīdzinošā pētījuma metode.

Secinājumi.

1. Tiesību normu interpretācijā izmanto šādas metodes: precedentu tiesības, normu tulkošana pēc analogijas, paplašinātā (*liberal*) normu tulkošana un precīzā normu tulkošana.
2. Krimināltiesībās normu interpretācija tiek veikta atbilstoši nacionālo valstu tiesību sistēmas īpatnībām. Tomēr jebkurai interpretācijai ir savas robežas, un tās nosaka divi no demokrātiskas valsts jēdziena izrietoši principi – tiesiskums un taisnīgums.
3. Tiesiskuma princips Krimināllikumā tiek definēts ar romiešu sentenci “*non lege sine poena*”. Plašākā nozīmē šo principu (angliski – *rule of law*) attiecina ne tikai uz likumā noteiktajiem ierobežojumiem, bet arī uz institūcijām, procedūrām un vērtībām. Krimināltiesībās šī principa būtība izpaužas tādējādi, ka tas ierobežo valsts varu rīkoties ārpus likumā noteiktajām robežām.
4. Ņemot vērā *nulla poena sine lege*, vislielākās problēmas sagādā tiesiskuma principa ievērošana saistībā ar krimināllikumā ietvertā noziedzīgā nodarījuma aizliegtās darbības satura noteikšanu. Civiltiesību valstīs, tostarp Latvijā, likuma analogija ir aizliegta, tāpēc iespējamā jēdzienu noskaidrošana ir realizējama tikai, šauri interpretējot normu. Tomēr modernās krimināltiesībās nevar iztikt bez ģenerālklausulām, kas ietver noteiktu tiesību normas interpretācijas virzienu, kas ļauj likuma tekstu nepārslogot ar detalizētu vai tehnisku uzskaitījumu. Tāpēc ir svarīgi saprast, kā šie jēdzieni būtu interpretējami krimināllietas ietvaros.